

**Огарєва Н.М., аспірантка факультету національної безпеки,
права та міжнародних відносин, I курсу
Науковий керівник: Антонов А.В., професор кафедри національної
безпеки, публічного управління та адміністрування, д.н.д.у.
Державний університет «Житомирська політехніка»**

Демографічна безпека національної безпеки України у воєнний та післявоєнний період

Національна безпека вважається однією із вагомих складових елементів державності та її відповідальності, становища захисту національних інтересів та головних цінностей різних сфер життя суспільства, а отже потребує безперервного надійного захисту. Правову основу державної політики у сферах національної безпеки та оборони становлять Конституція України, Закон “Про національну безпеку України”, міжнародні договори та інші нормативно-правові акти. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства - його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави - її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища - від надзвичайних ситуацій. Демографічна безпека є невід’ємною частиною національної безпеки та перебуває під куполом значимості держави й суспільства, зобов’язана бути захищеною від демографічних загроз відповідно до чинного законодавства, конституційних прав громадян країни.

Демографічні дослідження в Україні демонструють вкрай несприятливий стан щодо смертності та живонародженості, шлюбності, а також міграційного руху населення, що викликає особливе занепокоєння ще з часів незалежності України. Демонструючи несприятливий стан та постійно аналізуючи та розробляючи фактори впливу на врегулювання та подальше недопущення демографічної кризи, за останні роки демографічна ситуація набула негативного наслідку, яке дедалі більше супроводжує суспільство перед реальною загрозою суттєвого зменшення населення. Питання регулювання демопроектів, а саме переваги смертності над живонародженими та збільшення кількості міграції турбує ще з часів проголошення незалежності України. За даними Держстату чисельність наявного населення у 1991 році складала 51944,4 тис. осіб, а на 1 січня 2022 року зменшилась до 41167,3 тис. осіб (за підрахунками Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 року) та без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Кількість живонароджених у 1991 році склала 630,8 тис. осіб, а у 2021 році лише 272 тисячі (за даними органів державної реєстрації актів цивільного стану без урахування розірвань шлюбів, здійснених у судовому порядку), а кількість померлих у 2021 році 714,4 тис. осіб без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. Тож перевищення кількості померлих над кількістю живонароджених залишається суттєвим. Унаслідок неспровокованої широкомасштабної воєнної агресії, розпочатої РФ проти Української держави від 24 лютого 2022 року, країна зіткнулася з найтяжчим випробуванням в сьогоденній історії. Однією з істотних проблем додалась масова міграція населення. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук України, близько 8 з половиною мільйонів осіб виїхали з країни, повернулися понад 7 мільйонів. За кордоном нині залишаються 1,2 млн українців, прорахував Інститут демографії. За прогнозами даний масовий міграційний потік суттєво вплине на подальшу народжуваність населення України, адже більшість мігранток є жінки фертильного (дітородного) віку. Ще однією із значущих проблем під час військових подій країна зіткнулась із непоправною та найболючішою трагедією, а саме із загибеллю військових обох статей. На даний момент офіційна статистика полеглих невідома, тому буде підрахована по завершенню активних бойових дій та оприлюднена на належному державному рівні для подальшого дослідження та аналізу демографічної безпеки України.

Військові дії досі тривають і невідомо протягом якого часу вони відбуватимуться, але вже сьогодні потрібно розробляти напрямки відбудови всієї країни та активно реалізовувати їх в життя після перемоги. Тривале поглиблення демографічної кризи в Україні спонукає розглядати ситуацію з позицій демографічної безпеки першочергово, оскільки негативні тенденції народжуваності, смертності, шлюбності та міграції можуть призвести країну до несприятливих процесів самовідтворення населення у достатній його кількості та якості.